

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра країнознавства та туризму

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
з навчальної роботи

Володимир ПАСЬКО

« 29 » вересня 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Теорія політичної географії та геополітики

галузь знань
напрямок підготовки
освітній рівень
спеціалізація
вид дисципліни

для студентів
10 Природничі науки
106 Географія
магістр
Політична географія та геополітика
обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	6
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: **Борис ЯЦЕНКО**, доктор географічних наук, професор, професор кафедри
країнознавства та туризму

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____ ПІБ, _____) «__» ____ 20__ р.
(підпис, _____ дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____ ПІБ, _____) «__» ____ 20__ р.
(підпис, _____ дата)

КИЇВ – 2022

Розробник: Борис ЯЦЕНКО, доктор географічних наук, професор, професор кафедри країнознавства та туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри країнознавства та туризму

(підпис)

Ольга ЛЮБШЧЕВА

(прізвище та ініціали)

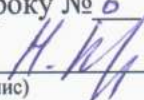
Протокол № 19 від « 14 » 08 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол від « 29 » 08 2022 року № 6

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Наталія КОРОГОДА

(прізвище та ініціали)

« 29 » 08 2022 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – Ознайомлення студентів із історією розвитку та основними напрямками поля досліджень політичної географії та геополітики. В структурі курсу розглядаються три блоки питань :

- а) визначення об'єктів та предметів політичної географії та геополітики;
- б) основні етапи формування сучасної політичної карти світу (від середини XVII до початку XXI ст.) та позиціонування геополітичних систем. світу в цей же час.
- в) політико –географічне районування та геополітична структура сучасного світу (кінець XX початок XX - XXI століття).

Місце дисципліни - в структурно-логічній схемі підготовки фахівців в системі географічне країнознавство – політична географія - геополітика.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни: Успішне завершення освітніх програм освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» суспільствознавчого та/або географічного спрямування. Матеріал викладається одночасно з навчальними курсами по територіально-політичним системам та системному політико-географічному аналізу регіонів і держав, складає базову систему знань по політичній географії та геополітиці.

3. Анотація навчальної дисципліни: дана навчальна дисципліна присвячена вивченню наукових проблем розвитку та взаємозв'язку політичної географії та геополітики. Формування вищезазначених сучасних наукових напрямів відбулося протягом XX ст., вони мають єдиний геопросторовий об'єкт досліджень в системі взаємодії суспільства і природи, але предмети і генези наукового пошуку в них різні.

В курсі розкривається сутність сув'язі геопростору, території та суспільно-географічних місць в географічній складовій наукових досліджень та (відповідно в політичній складовій) реалій пов'язаних з політичним життям суспільства. І в політичній географії, і в геополітиці формується ієрархія територіально-політичних систем (ТПС) національного і наднаціонального рівнів.

Розглядаються загальні закономірності формування політико-географічного положення та геополітичного позиціонування держави.

Деталізується динаміка формування найважливіших рис політичної карти світу в різні геополітичні епохи і, зокрема, політико-географічне положення та геополітичне позиціонування незалежної України.

Висвітлено проблеми політико-географічного районування та геополітичної структури світу кінця XX - початку XXI століть.

4. Завдання дисципліни: освоєння навчальних матеріалів по політичній географії (і національній, і глобальній) та міжнародна інформація геополітичного характеру суттєво розширюють кругозір здобувачів у міжнародних питаннях, формують географічне бачення законів і закономірностей суспільного життя планети та її регіонів, формують здатність застосовувати міжнародні підходи в розумінні геопросторових політичних та геополітичних проблем, використовувати сучасні наукові та технологічні досягнення країн світу. Опанування дисципліни дозволяє сформувати наступні загальні та фахові компетенції:

ЗК 1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення

СК 1. Здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної географії, історії розвитку географічних досліджень та ідей для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації

СК 6. Здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування.

СК 10. Здатність самостійно визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках природно- і суспільно-географічних досліджень, здобувати нові знання, використовуючи сучасні освітні та дослідницькі технології

СК 11. Здатність критично оцінювати ключові тренди перебігу природно- і суспільно-географічних процесів з точки зору формування нових напрямів у наукових дослідженнях.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Наукові проблеми генези політичної географії та геополітики.	лекції,	виступ, блиц-опитування. іспит	до 8%
1.2.	Бачення сув'язі геопростору, території суспільно-географічних систем в політичній географії та геополітиці .	лекції, семінари		до 8%
1.3.	Територіально-політичні системи (ТПС): визначення, ієрархія, ТПС національного та міжнародного рівня.	лекції, семінари		до 8%
1.4.	Політико-географічне положення та геополітичне позиціонування країни.	лекції, семінари		до 8%
1.5	Сучасне політико-географічне положення та геополітичне позиціонування України.	лекції, семінари		до 8%
2.1	Політична карта світу XVIII – XIX ст.: Вестфальська (1648 – 1815) та Віденська (1815 – 1918) системи.	семінари	тези виступу на семінарі, презентація, дискусія. іспит	13%
2.2	Політична та геополітична карта світу XX ст. : Версальсько-Вашингтонська (1918-1945) та Ялтинсько-Потсдамська (1945- 1991) системи, геополітика «холодної війни»	семінари		13 %
2.3	Політико-географічне районування та геополітична структура світу кінця XX - початку XXI ст. Post Cold War epoch (1991- ?).	семінари		14%
Комунікація.				
3.1	Формування та обґрунтуван власного бачення особливостей формування ТПС національного та наднаціонального рівня.	лекції, семінари, тези	тези виступу на семінарі, презентація, аналітичні записки	до 10%

3.2	Інформаційно-аналітична робота по оцінці політичного та геополітичного позиціонування держав у світовому порядку.	<i>дискусія</i>	<i>дискусія, іспит</i>	
	Автономність та відповідальність.			
4.1	Самостійно та критично осмислювати інформацію політико-географічного та геополітичного змісту щодо ситуації у міжнародному середовищі що дає можливість ухвалювати обґрунтовані та відповідальні управлінські рішення	<i>семінарське заняття, самостійна робота</i>	<i>презентація, іспит</i>	<i>до 10%</i>

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	4.1
1. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації (ПР 01)	+		+					+	+		
2. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоекологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму (ПР 11)		+	+							+	
3. Планувати й виконувати теоретичні та прикладні дослідження, робити обґрунтовані висновки, аналізувати та презентувати результати досліджень (ПР 12)				+						+	
4. Формулювати наукові гіпотези, визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках досліджень, розробляти та управляти проектами у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку (ПР 14)		+			+			+			+
5. Самостійно оцінювати ключові тренди розвитку природно- і суспільно-географічних процесів для формування нових напрямів наукових досліджень (ПР 15)	+					+	+	+			+

7. Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами перевірки знань, здобутих на лекціях шляхом написання семестрової контрольної роботи, результатами роботи на семінарах, зокрема результатами опитування, написання тез виступів, оцінки якості презентації і участі у дискусії.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

результати навчання – **1.1 – 1.5 (знання)** – до 40%;

результати навчання – **2.1-2.3 (вміння)** - до 40%;

результати навчання – **3.1-3.2 (комунікація)** - до 10%;

результати навчання – **4.1 (автономність та відповідальність)** - до 10%.

7.1. Форми оцінювання студентів. Поточне оцінювання впродовж семестру здійснюється шляхом написання семестрової контрольної роботи для перевірки знань лекційного матеріалу, оцінкою різних видів робіт на семінарах, а також оцінкою аналітичної записки, що готується здобувачем за погодженою темою впродовж семестру. Завершується дисципліна складанням іспиту.

7.2. Організація оцінювання.

Перевірка знань лекційного матеріалу здійснюється за допомогою семестрової контрольної роботи, що складається з тестових запитань. Максимальна можлива оцінка за семестрову семестрову контрольну роботу складає 10 балів.

Під час роботи на семінарах оцінюється якість підготовки до виступу у формі тез (до 10 балів), якість власне виступів та презентації (до 10 балів), участь у дискусії (до 10 балів), всього за роботу на семінарах – до 30 балів.

Упродовж семестру здобувачі готують аналітичні записки за погодженою з викладачем темою, що стосується політико-географічного або геополітичного аналізу країни або регіону світу. Максимальна оцінка – до 20 балів.

Усього, упродовж семестру здобувач може отримати до 60 балів. Обов'язковою умовою допуску до іспиту є порогове значення поточного оцінювання у 60% від максимально можливої кількості, тобто 36 із 60 балів.

Поточне оцінювання за формами контролю:

Вид роботи	Робота на семінарах			Семестрова контрольна робота	Аналітична записка
	Тези	Виступи (презентації)	Дискусії		
Максимальна кількість балів	10	10	10	10	20

У випадку, якщо за підсумками семестрового оцінювання здобувач набирає менше ніж 60% від максимально можливої оцінки (36 балів), обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Іспит проводиться у письмовій формі і передбачає відповіді на відкриті запитання по всьому матеріалу навчальної дисципліни. Максимальна кількість балів, що здобувач може отримати на іспиті – 40.

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.3. Шкала відповідності оцінок:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назва теми	лекції	семінари	самостійна робота
1	Вступ. Тема 1. Наукові проблеми генези політичної географії та геополітики	2	0	15
2	Тема 2. Бачення сув'язі геопростору, території та суспільно-географічних систем в політичній географії та геополітиці	4	2	15
3	Тема 3. Територіально-політичні системи (ТПС): визначення, ієрархія, різновиди ТПС національного і наднаціонального рівня	4	2	15
4	Тема 4. Політико-географічне положення та геополітичне позиціонування країни або держави	4	2	15
5	Тема 5. Політико-географічне положення та геополітичне позиціонування України на регіональному та глобальному рівні в часи незалежності	4	2	15
6	Тема 6. Найважливіші риси політичної карти світу ХУІІІ – ХІХ ст.: Вестфальська (1648 – 1815) та Віденська (1815 – 1918) системи. 1-а Світова війна	4	2	23
7	Тема 7. Найважливіші риси політичної карти світу ХХ ст.: Версальсько Вашингтонська (1918 – 1945) та Ялтинсько-Потсдамська (1945 - 1991) системи: 2-а Світова війна, геополітика «біполярного» світу і «холодна війна»	4	2	20
8	Тема 8. Політико-географічне районування та геополітична структура світу кінця ХХ - початку ХХІ ст. <i>Post Cold War epoch</i> (1991 - ?)	4	3	15
ВСЬОГО		30	15	133

Загальний обсяг 180 год., в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Семінарські заняття – **15 год.**

Консультації – **2 год.**

Самостійна робота – **133 год.**

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

Основні:

1. Бжезінський З. Велика шахівниця (переклад з англійської). Львів : Лілея НВ, 2000. 223 с.
2. Блій Т., де-Муллер П. «Географія: світи, регіони, концепти» Перекл. з англ.; передмова та розд. «Україна» О.Шаблія, Київ : Либідь, 2004.
3. Дністрянський М.С. Геополітика: Навчальний посібник. Львів. 2011. 436 с.
4. Дністрянський М.С. Політична географія та геополітика України. Тернопіль : Навчальна книга, 2014.
5. Кіссінджер Г. Світовий порядок (переклад з англійської). Київ : «Наш формат». 2018. 320 с.
6. Політична географія і геополітика: навчальний посібник / Б.П. Яценко, В.І. Стафійчук, Ю.С. Брайчевський / За ред. Яценка Б.П. Київ : Либідь. 2007. 255 с.
7. Яценко Б.П., Бабарицька В.К. «Країнознавство - основи теорії», Київ : Либідь, 2009. 312 с.

Додаткові:

8. Андрущенко С.В. Україна в сучасному геополітичному середовищі. Київ : Логос, 2005. 286 с.
9. Географічне країнознавство. Підручник / За наук. редакцією Я.Б.Олійника, Б.П.Яценка. Київ : ВПЦ Київського університету, 2015. 911 с.
10. Геоекономічні сценарії розвитку і Україна. / Наук. редактор А.С. Філіпенко, Київ, : Вид. центр «Академія», 2010. 328 с.
11. Глобальні виклики сучасності: суспільно-географічний вимір / За ред.В.К. Кіптенко, Б.П.Яценка . Київ : ВПЦ Київського університету, 2015. 911 с.
12. Плохій С. М. Брама Європи (переклад з англійської). Харків, 2019 р. 532 с.
13. Agnew, J. Making Political Geography, Oxford Univ. Press 2002 New York 2008 p.
14. Agnew, J. Geopolitics: re-visioning world polstics, London and New York, Routledge. 2003, 150 p.
15. A Companion to Political Geography. / Ed. by J.Agnew, K.Mitchell & G.Toal. Blackwell publ. Oxford, 2008, 494 p.
16. Cox, K.R., Political Geography: Territory, Stagte, and Society. Blackwell publ. Oxford, 2002, 382 p.
17. Flint, С., Taylor, P., Political Geography : World Economy: National- State and Locality. Pearson. 6-th ed. 2011, 340 p.
18. Nye, J.S. The Future of Power. PublicAffairs, New York, 2011, 300 p.